

Timpul si spatiul

Timpul si Spatiul reprezinta ,totodata,parametrii determinanti ai existentei lumii si doua modalitati fundamentale de ipostaziere a existentei umane.

Timpul si Spatiul au,o existenta obiectiva dar sunt percepute si in mod subiectiv,interpretarea lor imprumutand, se stie, aspecte extreme de diferite in functie de civilizatii si societati, de stadiile de dezvoltare , insa conduita fiintei si a comunitatilor umane ,ca ,de altfel, si dezvoltarea societatilor .

Durata, perceptia ei in societatile premoderne se deosebea radical de aceea care ne defineste pe noi astazi . Constiinta arhaica a timpului era , in primul rand , integrative , ingemanand in cadrul aceleasi viziuni si intr-un raport de simultaneitate , deopotriiva trecutul , prezentul si viitorul. In al doilea rand , ea era si calitativa , timpul (ca si spatiu) fiind conceput nu ca o coordonata neutrala ci ca o forta puternica si misterioasa , guvernand fie in ipostazele sale “bune” , fie deopotriiva ostile si periculoase , deopotriiva lucrurile ,fiintele , viata oamenilor si e cea a zeilor.

De asemenea, timpul nu era nici omogen si nici continuu. Exista timp profan , al vietii cotidiene si al activitatilor obisnuite , dar si un timp sacru , ceremonial al reactualizarii permanente al originilor , trecerea de la unul la altul , mijlocita de rituri ,presupunand o schimbare calitativa radicala .

Reprezentarile subiective ale timpului ,specific celor patru nivele culturale care structura societatea medievala: rural ,seniorial , clerical si urban.

Durata perceptuta de taranul medieval era un timp “de asteptari si de rabdare , de permanente si de necontenite reluari”.

Nuanta dintre intuneric si lumina, de muncile agricole sezoniere , de anotimpurile (indeosebi de vara si iarna , celelalte doua –primavara si iarna – fiindu-le integrate), precum si de marile sarbatori religioase , al caror inceput si sfarsit coincidea cu intervalul cand erau achitate redeventele seniorale .

Depasind cu mult prin semnificatii , timpul senioral (un timp militar si al redeventelor rurale) , timpul clerical era , daca nu cel mai important –ierarhiile sunt in aceasta privinta ,cat se poate de discutabile – in orice caz , era cel mai “vizibil” , gratie nu numai influentei culturale si mentale a Bisericii , dar , atat cat se putea ,si exactitatii sale sporite . Organizat dupa modelul oferit de scrierile sfinte si respectand intocmai istoria lui Hristos , timpul clerical era un timp liturgic , al marilor sarbatori religioase, comemorand de-a pururi faptele intemeitorilor credintei . Reperetele intrebuintate spre a-l masura erau , in general , cele specifice acestui mediu fie ca este vorba de rugaciuni , de sunetele de clopot , de alternanta dintre lumina si intuneric , comuna cum am vazut , si categoriilor rurale .

Timpului masurat in decade predominant pana atunci i-a succedat definitiv , timpul heptomadar. Acest nou calendar s-a impus in activitatile profesionale , sociale si politice.

Timpul de lucru este definit printr-o perioada de 6 zile de lucru si o pauza la fiecare a 7 a zi. Stabilirea duminicii e un eveniment care s-a impus cu obligabilitate.

Masurarea timpului e dependenta de natura , de apusul si rasaritul soarelui de anotimpuri , determinand un timp religios sau un timp taranesc ,urban (dezvoltarea oraselor) si unul public .

Calugarii contribuie la organizarea timpului prin doua mari inovatii :

- clopotul (sec. al- XVII- lea)
- si programul zilnic (orele canonice)

Universitarii introduc un nou timp cel al vacanțelor. Pe langa timpul de lucru se dezvoltă un timp liber , de odihna pe care Toma d' Aquino il numea de recreatie

In secolele XII – XIII ,intre 1170 si 1120 , cadrul timpului liturgic se schiteaza un nou timp religios ,cel al Purgatoriului , ca expresie deopotriiva a unei perceptii mai complexe a duratei , a unui efort continuu de rationalizare a credintei (vadita in predispozitia din ce in ce mai neta pentru calcul) , unor transformari substantiale in toate domeniile vietii .

Noul timp al Purgatoriului se caracteriza prin individualitatea sa ,era diferit de la om la om,depinzand de responsabilitatea , greselile, virtutiile , cainta si de penitentele fiecaruia .

Timpul variabil: pentru fiecare timp Purgatoriului putea dura mai mult sau mai putin , in functie atat de gravitatea greselilor ramase de ispasit cat si de zelul celor vii de a veni prin “sufragii” (rugaciuni si ofrande) , in ajutorul condamnatilor.

Timpul exact al orologiului, s-a impus in secolul XIII-XIV ca un timp al negustorului , dar si al patronului , al muncii organizate si al constiintei individuale , fiind specific activitatilor lucrative si unui stil de viata mai dinamic.

Lui Platon oamenii primelor timpuri ii apareau mai buni si mai aproape de zei decat contemporanii ,schimbarea fiind inchipuita de el ca o continua scadere

SPATIU , aceasta intruchipa in aceasi masura ca si conceptual de “timp”, principalele trasaturi mentale ale medievalitatii. Spatiul nu era conceput in aceasta epoca ca un mediu neutru , ci dimpotriiva, ca o adevarata forta care determina insasi viata .

Caracterul sau era unul intens personalizat , filtrat subiectiv astfel incat , el nu constituia un obiect stabil de reflectie , ci rezulta din punctele de vedere particulare , din imagine ape care oamenii si-o faceau despre el . Cu alte cuvinte o lunga perioada de timp spatiul nu a fost , in Evul Mediu , perceptut ca atare .

Interpretarea naturii era ,cum am vazut , precumpanitoare in raport cu observarea ei , iar dimensiunea calitativa si subiectiva a lucrurilor, prima net in fata celei cantitativ-obiective ,iar atitudinea cognitiva a oamenilor fata de mediul ambiant sa fie dominata nu de interesul pentru diversitatea componentelor acestora , ori de specificul acestor componente , ci de preocuparea de a decoda semnificatiile simbolice ale manifestarii lor .

In Ghidul Pelerinului la Sf. Iacob din Compostella ,elaborate candva , intre 1139 si 1173 , reperele geografice sunt quasi-insignifiante , ceea ce ne arata indeajuns de convingator ca nu atat parcursul era interesant pentru autor , cat finalitatea lui spirituala .

O imprecizie asemanatoarea se degaja si din hartile mapamondului portulanele epocii : acestea nu descriu lumea propriu-zisa , ci conceptia dominanta despre ea , trasatura comuna si hartilor arabe .

Tocmai aceasta particularitate a perceperii spatiului fizic si mai putin nivelul tehnic scazut explica de ce distantele in Evul Mediu erau greu de masurat cu precizie sau , in orice caz nu atat de rigurosi ca astazi .

Pentru a masura , totusi , spatiul ,oamenii foloseau reperi de ordin corporal , variabile de la o regiune la alta si de la un tip de comunitate la altul .

Acestea erau fie “piciorul” , “cotul” si “degetul” , fie - ca la Montailon – si “mana” , “bratul” (pentru distante mai lungi) sau forta acestuia , tradusa prin capacitatea sa de a arunca diferite obiecte .

Alte unitati provenea din capacitatea de efort a omului (cat putea lucra intr-o zi lumina) , fie cu bratele , fie cu mijloace suplimentare . Orice masura agrara medievala era, de asemenea , foarte concreta implicand o descriere amanuntita a locului respective si identificarea celor ce-l stapaneau si lucrau .

Limbajul deplasarii era tot atat de concret si de figurative . In regiunile rurale de deal si de munte , de exemplu, nu se mergea niciodata de “acolo” pana “dincolo” , ci se urca si se cobora , vocabularul

sugerand conditiile de relief al traseului . Nici denumirea punctelor cardinale nu erau cunoscute , orientarea facandu-se dupa semne sau directii concrete .

Oamenii epocii nu cunosteau cuvantul abstract “spatiu” , folosind in locul lui , mai mult concretul locus .

Evocand personalitatea spatiului , “locul” medieval era intr-o maniera inca si mai concreta , casa , satul, tinutul , pe scurt , pamantul pe care traia omul .

Identitatea lingvistica , prezenta in multe limbi romanice , dintre “pamant” , “teritoriu” si “tara” sugereaza invariabil , acelasi lucru : atasamentul, legatura organica , vitala , dintre om si locul in care el traia , faptul ca relatia sa cu pamantul nu era , pur si simplu , doar una de proprietate sau de posesiune in raport cu un obiect oarecare , ci mult mai profunda .

Spatiul in Evul Mediu nu este conceput ca un mediu neutru , ce o adevarata forta care determina insasi viata .

Spatiul se reducea de multe ori la pod , padure , pustie , portile orasului, fara alte repere .

O imprecizie asemanatoare se constata in cartile si portulanelor (harta maritima)

epocii . Acestea nu descriu lumea propriu-zisa ci conceptia despre ea .

BIBLIOGRAFIE : PLATON, ALEXANDRU-FLORIN , SOCIETATE SI
MENTALITATE IN EUROPA MEDIEVALA
Ed. UNIVERSITATEA AL. I .CUZA IS 2000
: SUPORT CURS